

3. BYZANTOLOGICKÝ DEN

Program

14	Úvod
14,10 – 14,30	Matthew Kinloch (Viedeň) – <i>Hypertextuality in Thirteenth-Century Byzantine Historiography</i>
14,30 – 14,50	Dana Picková (Praha) – <i>Ještě jednou o christianizaci Rusi: mezi křesťanským Východem a latinským Západem</i>
14,50 – 15,10	Diskuse
15, 10 – 15,30	Coffee break
15,30 – 15,50	Stefan Albrecht (Mohuč) – <i>Karfunkel a jeho význam v Byzanci</i>
15,50 – 16,10	Alena Sarkissian (Praha) – <i>Nestvořené duchovní divadlo: raní křesťané mezi realitou a iluzí</i>
16,30 – 16,50	Diskuse
16,50 – 17,10	Coffee break
17,10 – 17,30	Hana Coufalová-Bohrnová (Brno) – <i>Odvaha a zdravý rozum? Kardinální ctnosti v poradní literatuře komnenovského období</i>
17,30 – 17,50	Soňa Hendrychová (Brno) – <i>Problematika studia raně středověkého šperku na Balkáně</i>
17,50 – 18,10	Diskuse
18,10	Závěr

3.BD – ABSTRAKTY

Stefan Albrecht, *Karfunkl a jeho význam v Byzanci*

V rámci projektu "Weltweites Zellwerk" se tým výzkumných pracovníků v RGZM v Mohuči věnoval otázce převratů v kulturním významu raně středověkých granátových šperků. Ve velkých částech Evropy byly od 5. do 8. století tisíce dekorativních předmětů zdobené plošným červeným drahokamem – granátem. Tento styl byl charakteristický pro tato staletí, ale bližší pohled nejen rozlišuje regionální rozdíly, ale i jejich sociální význam. Ve vývoji šperku lze pozorovat zajímavý fenomén. V merovejské Franské říši (7. století) se náhle změnil takzvaný cloisonné styl, který se vyznačoval bohatou plošnou dekorací červenými granáty orientálního původu, na jednodušší variantu, ve které figurují pouze třísky místního českého granátu. Existuje několik teorií, které vysvětlují, proč došlo k této změně, od narušení dálkového obchodu Peršanů a/nebo Arabů, negativního ekonomického dopadu na franské zahraniční obchodní bilance, až po změny v módních trendech.

Sub-projekt, který bude prezentován v příspěvku, se zabývá otázkou, zda změna významu červeného granátu v Byzanci může aspoň částečně vysvětlit tento fenomén. Studie se zaměřila, vzhledem k malému množství byzantského šperku, na písemné tradice. Zdá se, že v Byzantské říši nebyl, před šestým stoletím, červený kámen zvláště ceněn, třebaže v patristické literatuře byl součástí christologické typologie. Oblíbenými drahokamy byl spíše zelený smaragd a modravý nebo fialový hyacint. Teprve od 6. – 9. století se zájem obrací k červeným kamenům. Symbolem císařské hodnosti se však nakonec nestal anthrax-karfunkl, nýbrž lychnit, který v této funkci nahradil hyacint.

Hana Coufalová-Bohrnová – *Odvaha a zdravý rozum? Kardinální ctnosti v poradní literatuře komnenovského období*

Kardinální ctnosti, tedy rozumnost, uměřenost, spravedlnost a odvaha, tvoří jádro byzantských poradních i oslavných děl. Akcentováním či naopak upozaděním některé z těchto ctností mohli autoři konfrontovat panovnickovy skutky se zažitou představou o chování dobrého panovníka, případně vladařovo jednání svým nabádáním usměrňovat. Jednotlivá napomenutí jsou nezřídka velmi subtilní a pro jejich interpretaci je třeba znát dobový historický kontext i rétorická pravidla pro tvorbu žánru, do něhož jsou vetknuty. Do doby vlády Komnenovců se datuje vznik několika děl obsahující instrukce pro správné chování císaře, jedná se především o spisy Leona z Chalcedonu, Theofylakta Ochridského, Ioanna z Oxitu či *Život svatého Kyrila Phileoty*. Cílem příspěvku je nastínit možnosti uchopení jednotlivých kardinálních ctností v byzantské poradní a oslavné literatuře, představit texty obsahující rady pro správné panování z doby vlády Alexia I. a Ioanna II. Komnena, a poté se zamyslet nad interpretací kardinálních ctností v těchto dílech ve vztahu k rétorickým pravidlům a dobovému historickému pozadí.

Soňa Hendrychová – *Problematika studia raně středověkého šperku na Balkáně*

Studium raně středověkého šperku na Balkáně nemá v českých zemích silnou tradici. Badatelé se sice na Balkán obraceli a stále obracejí pro hledání různých analogií, kompletní zpracování celé zájmové oblasti a systematické studium balkánského šperku však dosud chybí. Příspěvek má upozornit na hlavní otázky, které se při studiu šperku zdobeného technikou filigránu a granulace nabízejí. Mezi klíčové otázky patří problém chronologie šperku, především náušnic, a také jejich prostorová distribuce. Některé typy jsou rozšířeny v celém sledovaném areálu, jiné jsou

charakteristické pouze pro určitý region. Prostorová distribuce pak úzce souvisí s problematikou kontaktů na raně středověkém Balkáně. Studium šperku na Balkáně by mělo objasnit, jakou roli hrálo byzantské šperkařství při vzniku tzv. veligradského neboli byzantsko-orientálního šperku v celé studované oblasti, včetně Velké Moravy.

Matthew Kinloch – *Hypertextualita v byzantské historiografii 13. století*

Ve svém příspěvku se snažím zdůraznit užitečnost dekonstruktivního a relativistického přístupu k byzantským historiografickým textům. Po poukázání na některé nedostatky současných přístupů (od naivního empiricismu po praktický realismus), se zaměřím na několik pasáží v *Chronike syngraphe* (připisované Georgiu Akropolitovi) s využitím přizpůsobené formy konceptu hypertextuality Gerarda Genetta. Čtením těchto pasáží *Chronike syngraphe* vedle řady textů ze zhruba stejného období, které s *Chronike syngraphe* přímo korespondují, navrhu jako důkaz alternativní filosofický a epistemologický přístup k těmto (a dalším) byzantským narativním textům.

Dana Picková – *Ještě jednou o christianizaci Rusi: mezi křesťanským Východem a latinským Západem*

Christianizace Rusi představuje téma, kterému již bylo věnováno mnoho statí a monografií. Tento příspěvek se jím však bude zabývat z poněkud netradičního aspektu, jež tvoří vliv, který na tento proces měla centra křesťanství, reprezentující nejen ortodoxní Východ, ale také katolický Západ, to znamená byzantská říše, západní císařství i papežství. Zároveň poukáže na jistou paralelu mezi událostmi, které se odehrály kolem cyrilometodějské misie a přijetí křesťanství v Bulharsku a o století později na Kyjevské Rusi. Do jisté míry tak naváže na příspěvek, jenž přednesl Dr. Vavřínek na 2. byzantologickém dni.

Alena Sarkissian – *Nestvořené duchovní divadlo: raní křesťané mezi realitou a iluzí*

Příspěvek představí „work in progress“. Nastíní otázky kolem vnímání překérní divadelní *mimésis* na přelomu antiky a Byzance. Bude interpretovat raně křesťanský text *Passio S. Genesii* optikou církevních otců zejm. 4. a 5. století. Poukáže na proměnu představ o vztahu originálu a kopie mezi antikou a křesťanstvím a na nově definovaný protiklad falešné a skutečné *mimésis*. Představí také Boha jako Největšího režiséra divadla světa.